Ruskoaho 5.10.2026 428/04.01.01/2026

Eduskunta
työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kokous tiistaina 6.10.2026 klo 12.15

Asia: HE 175/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa ja tulla kuulluksi työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa valtion talousarviosta 2027. KT toistaa huolensa julkisen sektorin talouden tilanteesta. Edessä häämöttävä EU-sääntöjen mukainen julkisen talouden sopeuttamisurakka tulee olemaan voimakas vuodesta 2028 eteenpäin, sillä velkaantuminen näyttää jatkuvan voimakkaana. Vaikka talouden kääntyminen kasvuun on uusimpien tilastotietojen valossa lähtenyt käyntiin, sen vaikutukset työmarkkinoille ovat olleet lieviä. Työnhakijoiden määrä on kasvanut ja työllisyyden paraneminen odotuttaa itseään. Toivottavasti talouden veto kääntyisi imuksi myös työmarkkinoille. Mutta tuntuvakaan talouden ja työllisyyden paraneminen ei riitä poistamaan tarvetta merkittäville talouden sopeuttamisille.

Tilanteen haastavuutta lisäävät tulevaisuudessa vääjäämättä edessä olevat väestön ikääntymiseen liittyvät menot sekä kasvavat puolustusinvestoinnit sekä korkomenot. Paine lisääntyy sellaisiin sopeutustoimiin, jotka itsessään voivat olla kasvun tai hyvinvoinnin kannalta haitallisia. Tuottavuutta lisäävien toimien osuutta pitäisi kasvattaa. Esimerkkinä mainittakoon yritystukien kohdentaminen niin, että ne tukisivat uutta kasvua eikä nykytilan säilyttämistä. Vuoden 2027 tietyt veronalennukset voivat lisätä sopeutustoimien tarvetta, jos niiden itserahoitusaste jää alle 100 prosentin. Suurempi kunnianhimon taso olisi ollut paikallaan vuoden 2027 talousarviota laadittaessa.

Julkinen talous on mittavan sopeutushaasteen edessä, jonka vaikutuksia työmarkkinoilla on jo nähtävissä kuntien ja hyvinvointialueiden osalta. Kunnissa ja hyvinvointialueilla on nähty viime vuosina poikkeuksellisen suuria henkilöstömenoihin kohdistuvia säästötoimia ja näiden uumoiltiin olevan kasvussa vuonna 2026.

Kuntien ja hyvinvointialueiden talouden tilanteesta

Työllisyyspalvelut siirtyivät kunnille vuoden 2025 alussa heikkenevässä työllisyystilanteessa. Siirtynyt rahamäärä ei vastannut siirtyviä kustannuksia. Työllisyystilanne on heikentynyt, mikä on lisännyt kuntien menoja. Erityisesti paheneva pitkäaikaistyöttömyys ja siihen liittyvät sakkomaksut ovat nousseet merkittävästi. Huonossa suhdanteessa kuntien mahdollisuudet vähentää pitkäaikaistyöttömyyttä ovat varsin rajalliset, ja pitkäaikaistyöttömyys voi jatkaa pahenemistaan vielä, kun työmarkkinoiden suhdanne kääntyy, sillä kyseessä on työmarkkinoiden näkökulmasta kovin heikon työmarkkina-aseman ryhmä. Työllisyyspalveluissa on myötäsyklinen elementti, sillä kun tarvetta työllisyyspalveluille on eniten, kuntien taloudellinen liikkumavara on pienin.

Myös hankintalain uudistus haastaa kuntia, sillä se voi aiheuttaa erityisesti pienille kunnille merkittäviä kustannuksia. Kotouttamiskulujen leikkaaminen siirtää vastuuta

maahanmuuttajien integraation kustannuksista kunnille, mikä voi lisätä velanottotarvetta tai kasvattaa veronkorotuspainetta ja voi heikentää tämän ryhmän työllistymis- ja integraatiomahdollisuuksia. Lisäksi kunnissa vuoden 2027 aikana palkkakehitys on vuotta 2026 nopeampaa. Eli mikäli työllisyys ja verotulot eivät parane, on kuntien edessä kiperiä päätöksiä siitä, miten onnistutaan taloutta sopeuttamaan.

Hyvinvointialueiden rahoituksessa jälkikäteistarkastuksella on suhteettoman suuri roolia heilutellessaan rahoitusta vuodesta toiseen. Ylijäämäinen tulos 2025 syntyi osin jälkikäteistarkastuspotin voimin, mikä johtui vuoden 2023 riittämättömän rahoituksen aiheuttamista alijäämistä. Vuoden 2025 ylijäämäinen tulos puolestaan leikkaa merkittävästi rahoitusta vuonna 2027 kun jälkikäteistarkistus pienenee. Hyvinvointialueista valtaosalla rahoitus kasvaa vuonna 2027 vain vähän, eikä osalla lainkaan. Rahoitus kasvaa selvästi vähemmän kuin palkkojen ja palvelutarpeen kasvu edellyttäisivät.

Tuleville vuosille rahoituksen kasvua on leikattu kaavamaisesti ja rahanjakoa hyvinvointialueiden välillä on säädetty ilman, että palveluvelvoitteita samanaikaisesti vähennettäisiin. Toimintatapa ei ole alueiden, rahoitusmallin kannusteiden tai sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kannalta tarkoituksenmukainen. Taustalla on oletus, että joidenkin alueen kantokyky on rahoitusmallissa parempi ja joidenkin tilanne ei kestä, joten muutoksien vaikutusta ohjataan käsisäädöin. Menetelmä kaipaa läpinäkyvää ja huolellista arviointia, sillä mallin ei pitäisi suosia tiettyjä alueita toisten kustannuksella, mitä pitäisi korjailla toistuvasti. Kun näin tehdään, se voi vaikuttaa siihen, minkälaista toimintaa eri alueiden kannattaa harjoittaa. Vaikutukset ovat eri suuruisia eri aluilla ja paine on suurta, että joku alue tulee tarvitsemaan lisärahoitusta.

Alijäämien kattaminen on edelleen haaste monella hyvinvointialueella mutta akuutimpi ongelma riittyy rahoituksen ja kulujen kasvun väliseen epäsuhtaan. Riittämätön rahoitus heikentää palvelujen saatavuutta, laatua ja tasa-arvoa. Laajamittaiset menoleikkaukset voivat vaarantaa perusoikeuksien ja lakisääteisten palveluiden toteutumisen. Työvoimavaltaisella alalla säästöillä on vaikutusta palveluihin.

Kuntien ja hyvinvointialueiden työllisyydestä

Kunnat ja hyvinvointialueet ovat taloudellisesti ahtaalla, vaikka niiden velkaantuminen on valtion velkaantumiseen verrattuna pientä. Kunnat ja hyvinvointialueet ovat KT:n ajankohtaiskyselyjen mukaan sopeuttaneet henkilöstömenoja merkittävästi. Jatkuvan tuottavuuden parantamisen lisäksi erityisesti hyvinvointialueet ovat vähentäneet kalliiksi osoittautuneita ostopalveluja ja vuokratyövoiman käyttöä ja tuottaneet palveluja enemmän itse. Tämä on näkynyt henkilöstömäärissä hyvinvointialueilla ja yksityisellä sektorilla tuottamissa terveyspalveluissa puolestaan pienentyvänä palkkasummana.

Samaan aikaan on käyty lukuisia yhteistoimintaneuvotteluja, joissa erityisesti hyvinvointialueilla on päädytty historiallisiin irtisanomiin. Hyvinvointialueet arvioivat, että vuonna 2025 noin 1 300 henkilöä irtisanottiin ja vauhdin oletettiin kasvavan vuonna 2026. Kunnissa näkymä vuodelle 2026 oli parempi, mutta s median tietojen mukaan yhteistoimintaneuvotteluja käydään myös kuntasektorilla odotettua laajemmin. Kunnat ja hyvinvointialueet ovat henkilöstörakenteelta varsin naisvaltaisia aloja, joten näiden alojen vaikea taloudellinen tilanne heijastuu miehiä enemmän naisten työmarkkinoille.

KUNTA- JA HYVINVOINTIALUETYÖNANTAJAT KT